

WERKBAAR WERK BIJ VROUWELIJKE ZELFSTAN- DIGE ONDERNEMERS, STARTERS EN GROEIERS

Rapport van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen/Stichting Innovatie & Arbeid,
Wetstraat 34-36, 1040 Brussel - W www.serv.be/stichting - T +32 2 209 01 11 - E info@serv.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit dit rapport wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Publicatiedatum 1 juni 2022

Contactpersoon	Frank Janssens	fjanssens@serv.be
	Ria Bourdeaud'hui	rbourdeaudhui@serv.be
	Stephan Vanderhaeghe	svanderhaeghe@serv.be

Inhoud

Samenvatting	4
Rapport	7
Inleiding	7
1. Werkbaarheidsprofiel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers	9
1.1 Evolutie van de werkbaarheidsgraad van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers	10
1.2 Werkbaarheidsknelpunten bij vrouwelijke zelfstandige ondernemers	11
1.3 Werkbaarheidsrisico's bij vrouwelijke zelfstandige ondernemers	13
1.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van vrouwelijke zelfstandige ondernemers	15
2. Werkbaarheidsprofiel van de zelfstandige ondernemers-starters	20
2.1 Evolutie van de werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers-starters	21
2.2 Werkbaarheidsknelpunten bij starters	22
2.3 Werkbaarheidsrisico's bij starters	24
2.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van starters	26
3. Werkbaarheidsprofiel van de zelfstandige ondernemers-groeiers	30
3.1 Evolutie van de werkbaarheidsituatie van groeiers	31
3.2 Werkbaarheidsknelpunten bij groeiers	32
3.3 Werkbaarheidsrisico's bij groeiers	34
3.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van groeiers	36
Referentielijst	41
Lijst met figuren en tabellen	42

Samenvatting

Dit rapport brengt in drie delen de belangrijkste werkbaarheidsgegevens samen voor de vrouwelijke zelfstandige ondernemers, de startende zelfstandige ondernemers en de zelfstandige ondernemers die in de nabije toekomst een groei of uitbreiding van hun activiteit verwachten.

Vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Ongeveer de helft (51,9%) van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers heeft in 2019 een werkbare job. De werkbaarheidsgraad is sedert de nulmeting in 2007 vrij stabiel gebleven en verschilt niet significant van de werkbaarheidsgraad voor mannelijke zelfstandige ondernemers (49,1%).

In 2019 kampt 37,9% van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers met werkstress en heeft 8,5% motivatieproblemen. Iets meer dan een kwart (27,3%) ervaart problemen om werk en privé in evenwicht te houden en een kleine groep van 3,7% heeft onvoldoende leermogelijkheden. In 2007 lag het aandeel dat onvoldoende leermogelijkheden signaleert nog significant hoger (7,8%). Voor 2019 wijken de cijfers voor leermogelijkheden niet significant af van deze voor de mannelijke zelfstandige ondernemers.

Het aandeel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers dat een bijscholing volgde bedraagt 60,5%. Dat is beduidend meer dan het corresponderend cijfer voor de mannelijke zelfstandige ondernemers (51,1%).

Het aandeel dat zich goed opgeleid voelt op vakinhoudelijk of technisch vlak is kleiner bij de vrouwen (39,1%) dan bij de mannen (47,9%). Ook op het vlak van het beheer en management van de zelfstandige activiteit voelen minder vrouwen (16,4%) dan mannen (22,9%) zich goed opgeleid.

Voor twee aspecten van het werk is er een significant hoger aandeel tevreden vrouwen dan mannen, met name voor het contact met de klanten en de samenwerking met vennoot of meewerkende partner.

Van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers werd 7,4% het slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag, 3,7% had te maken met lichamelijk geweld, 17,2% werd geïntimideerd of bedreigd en 4,9% werd geconfronteerd met pestgedrag.

68,0% van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers ziet het haalbaar om in de huidige job door te werken tot het pensioen, 28,5% geeft aan dat langer doorwerken enkel kan mits aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk...) en 3,4%

schat dit in als een onhaalbare opdracht. De bij de mannelijke zelfstandige ondernemers opgetekende antwoordscores laten geen significante afwijkingen zien.

Starters

Van de ondernemers die minder dan drie jaar als zelfstandige actief zijn heeft 53,5% een werkbare job in 2019. Dat aandeel verschilt niet significant van de percentages die bij de vorige werkbaarheidsmetingen opgetekend werden en verschilt ook niet significant van de werkbaarheidsgraad bij de niet-starters.

In 2019 registreren we bij 32,9% van de starters werkstressklachten en bij 7% motivatieproblemen. Ongeveer één op de vier (24,7%) heeft problemen om werk en privé in balans te houden en een kleine groep (1,2%) heeft onvoldoende leermogelijkheden. Bij de niet-starters is er een groter aandeel met motivatieproblemen (10,7%), een leerdeficit (3,8%) en problematische werk-privébalans (31,2%).

Zes op de tien (59,8%) van de starters volgde een bijscholing of training. Dat is meer dan bij de niet-starters (53,4%).

Het aandeel dat zich goed opgeleid voelt op vakinhoudelijk of technisch vlak is kleiner bij starters (37%) dan bij niet-starters (46%). Iets meer dan de helft van de starters (54,9%) ervaart een beperkt deficit en 8% een ernstig deficit.

Slechts 16,2% van de starters voelt zich goed opgeleid voor het management en beheer van de zelfstandige activiteit. Bij de niet-starters is dat 21,3%. Van de starters ervaart 38,6% een beperkt deficit en 45,2% een ernstig opleidingsdeficit op het vlak van management.

Ongeveer de helft van de starters (52,5%) voelt zich goed ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familiaaraad). Dat is meer dan bij de niet-starters (42,9%). Bij 31,4% van de starters is de ondersteuning beperkt en bij 10,1% is er helemaal geen ondersteuning door een sociaal netwerk.

Bij de starters is er een significant groter aandeel dat tevreden is over het contact met de overheid (administratie) (28,2% versus 20,6% bij niet-starters). Ook voor de verantwoordelijkheid als zelfstandige en de mate van afhankelijkheid van anderen zijn er verhoudingsgewijs meer tevreden starters dan niet-starters.

Bij de starters werd (in het jaar dat aan de enquête voorafging) 4,9% geconfronteerd met ongewenst seksueel gedrag, was 4% het slachtoffer van lichamelijk geweld, werd 12,2% bedreigd of geïntimideerd en had 5,8% af te rekenen met pestgedrag. De cijfers voor de niet-starters wijken hier niet significant van af.

Groeiers

Het aandeel van de groeiers met een werkbare job bedraagt 53,0% in 2019. Dat aandeel verschilt niet significant van de percentages die bij de vorige werkbaarheidsmetingen opgetekend werden. Bij de niet-groeiers heeft minder dan de helft (47,7%) een werkbare job.

In 2019 kampt 36,6% van de groeiers met werkstressklachten en heeft 29,6% problemen om werk en privé in balans te houden. Een beperkte groep van 5,7% heeft motivatieproblemen en 1,4% signaleert een gebrek aan leermogelijkheden. Op het vlak van motivatie en leeransen tekenen de groeiers betere cijfers op dan de niet-groeiers maar op het vlak van werkstress en werk-privé-balans zijn de verschillen niet significant.

Beduidend meer groeiers (61,2%) dan niet-groeiers (49,1%) hebben zich bijgeschoold in het jaar dat aan de bevraging voorafging.

43,6% van de groeiers voelt zich goed opgeleid op vakinhoudelijk of technisch vlak en 19,5% voelt zich goed opgeleid voor het management en beheer van de zaak. Bij de niet-groeiers is er een groter aandeel met een ernstig opleidingsdeficit op het vlak van vakinhoudelijke of technische competenties. Er zijn beduidend meer groeiers (49,9%) dan niet-groeiers (39,4%) die goed ondersteund worden door een sociaal netwerk.

Acht op de tien groeiers is tevreden met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Bij de niet-groeiers is dat zeven op de tien. Ook voor de meeste andere aspecten van het werk (contacten met klanten, het personeel, verantwoordelijkheid, werktijden, etc.) zijn er meer tevredenen bij de groeiers dan de niet-groeiers.

Bij de groeiers werd 2,5% het slachtoffer van lichamelijk geweld, 13,6% werd bedreigd of geïntimideerd, 3,3% werd slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag en 3,9% werd met pestgedrag geconfronteerd. De kengetallen voor de niet-groeiers wijken hier niet significant van af.

Bijna acht op de tien (79%) van de groeiers ziet het haalbaar om door te werken tot het pensioen. Dat is meer dan bij de niet-groeiers (66,9%). Slechts 1,8% van de groeiers acht het sowieso niet haalbaar om tot het pensioen door te werken en 19,2% geeft aan dat het enkel haalbaar is indien het werk aangepast kan worden.

Dit rapport werd geschreven door Frank Janssens, Ria Bourdeaud'hui en Stephan Vanderhaeghe
--

Rapport

Inleiding

De Vlaamse sociale partners dragen al vele jaren de boodschap uit dat de ambitie om werkenden langer (gezond) aan de slag te houden slechts kans op slagen heeft als dit ook haalbaar is voor de betrokkenen en banen voldoende kwaliteitsvol zijn. Ze zetten daarom resoluut in op 'werkbaar werk': jobs waarvan je niet overspannen of ziek wordt, die boeiend en motiverend zijn, kansen bieden op blijven/bijleren en voldoende ruimte laten voor gezin en privéleven.

Om de vinger aan de pols te houden brengt de Stichting Innovatie & Arbeid sinds 2004 de werkbaarheid van de jobs voor werknemers in Vlaanderen in kaart via een grootschalige, driejaarlijkse schriftelijke bevraging. In 2007 volgde een eerste meting bij de zelfstandige ondernemers. Met de meest recente meting in 2019 was de Vlaamse werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers reeds aan zijn vijfde editie toe.

Werkbaarheid wordt - conform de vermelde beleidsdefinitie - in de monitor geoperationaliseerd aan de hand van vier werkbaarheidsindicatoren: werkstress (psychische vermoeidheid), motivatie (welbevinden in het werk, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privébalans. Een positieve evaluatie van een job op elk van deze criteria levert het kwaliteitslabel 'werkbaar werk' op. De werkbaarheidsgraad verwijst dan naar het percentage werkenden met een dergelijke kwaliteitsvolle baan.

In dit rapport brengen we in drie delen de belangrijkste werkbaarheidsgegevens samen voor de vrouwelijke zelfstandige ondernemers, de startende zelfstandige ondernemers en de zelfstandige ondernemers die in de nabije toekomst een groei van hun activiteit verwachten. Elk deel bestaat uit vier onderdelen. In het eerste onderdeel wordt gekeken hoe de werkbaarheidsgraad geëvolueerd is tussen 2007 en 2019. In onderdeel twee en drie nemen we respectievelijk de werkbaarheidsindicatoren (werkstress, motivatie, leermogelijkheden, werk-privébalans) en de werkbaarheidsrisico's (werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, arbeidsomstandigheden) onder de loep. We bespreken de evolutie tussen 2007 en 2019 en voor de meting 2019 vergelijken we de werkbaarheidssituatie van de deelpopulatie (vrouwen, starters, groeiers) met deze van de andere zelfstandige ondernemers (resp. mannen, niet-starters, niet-groeiers). In het vierde onderdeel lijsten we nog bijkomende informatie op over de werksituatie en -beleving van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers, de starters en groeiers. We hebben hierbij onder meer aandacht voor de deelname aan bijscholing, het opleidingsdeficit op het vlak van de vakinhoudelijke en management-competenties, de tevredenheid over diverse aspecten van het werk en de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag.

Methodologie Vlaamse Werkbaarheidsmonitor in een notendop

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een door de Stichting Innovatie & Arbeid ontwikkeld en beheerd meetsysteem, dat de ontwikkelingen in de kwaliteit van de arbeid of werkbaarheid in kaart brengt. Het is gebaseerd op grootschalige, driejaarlijkse (cross-sectionele) surveys bij werknemers en zelfstandige ondernemers op de Vlaamse arbeidsmarkt. Bij de zelfstandige ondernemers, waarover dit rapport gaat, werd de nulmeting uitgevoerd in 2007.

De Vlaamse sociale partners hebben de beleidsnotie *werkbaarheid* concreet gemaakt aan de hand van vier kwaliteitscriteria: werkbaar werk verwijst naar werk waarvan je niet overspannen of ziek wordt, dat boeiend en motiverend is, kansen biedt op blijven/bijleren en voldoende ruimte laat voor gezin en privéleven. De werkbaarheidsmonitor hanteert daarom vier **werkbaarheidsindicatoren**: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie, werkbetrokkenheid), leermogelijkheden en werk-privé-balans.

Meettechnisch is voor de operationalisering van de werkbaarheidsindicatoren geopteerd voor **psychometrische schalen**. De argumentatie voor het gebruik van dergelijke meetschalen (in plaats van enkelvoudige vragen) ligt in de meetnauwkeurigheid ervan. Bij de constructie van de vragenlijst werd maximaal aansluiting gezocht bij bestaande, wetenschappelijk gevalideerde instrumenten.

Voor elk van de vier werkbaarheidsdimensies en -indicatoren zijn voor de schaalscores **grenswaarden** ('cut-off points') bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is. In de werkbaarheidsmonitor wordt met 'gelede' **kengetallen** gewerkt: naar analogie met de kleurensymboliek van een verkeerslicht, wordt niet enkel een problematische groep afgebakend en becijferd ('oranje knipperlicht' - knelpunt), maar daarbinnen ook een subgroep waarbij de situatie als 'acuut problematisch' kan gelabeld worden ('rood alarmsignaal' - acuut knelpunt). Problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden werkbaarheidsdimensies als volgt benoemd:

- Psychische vermoeidheid: werkstressklachten - burn-outsymptomen
- Welbevinden in het werk: motivatieproblemen - ernstige demotivatie
- Leermogelijkheden: onvoldoende leermogelijkheden - ernstig leerdeficit
- Werk-privé-balans: problemen werk-privé-combinatie - acuut werk-privé-conflict

De **werkbaarheidsgraad** als samengestelde index verwijst naar het percentage zelfstandige ondernemers dat kwaliteitsvol werk heeft/in een niet problematische situatie verkeert/geen knelpunten signaleert voor elk van vier genoemde werkbaarheidsdimensies.

In de werkbaarheidsmonitor wordt ook gepeild naar een aantal kenmerken van de arbeidssituatie, die de werkbaarheid kunnen bedreigen dan wel bevorderen. In de monitor voor zelfstandige ondernemers worden vier jobkenmerken via zogenaamde **risico-**

indicatoren in kaart gebracht: werkdruk, emotionele belasting, (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden en taakvariatie (afwisseling in het werk),

Ook bij deze vier risico-indicatoren is de indicering gebaseerd op psychometrische schalen en werden grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet (acuut) problematisch is.

De kengetallen voor problematische en acuut-problematische situaties worden voor de onderscheiden risico-indicatoren als volgt benoemd:

- Werkdruk: hoge werkdruk - zeer hoge werkdruk
- Emotionele belasting: emotioneel belastend werk - emotionele overbelasting
- Arbeidsomstandigheden: belastende arbeidsomstandigheden - zeer hoge fysieke belasting
- Taakvariatie: routinematig werk - extreem routinematig werk

In dit rapport zoomen we in op de werkbaarheidssituatie van vrouwelijke zelfstandige ondernemers, groeiers en starters. Groeiers zijn zelfstandige ondernemers die in de werkbaarheidsenquête aangeven dat ze in de nabije toekomst (3 à 5 jaar) een (sterke of beperkte) groei of uitbreiding van de activiteit verwachten. Starters zijn zelfstandige ondernemers die minder dan drie jaar actief zijn als zelfstandige ondernemer.

1. Werkbaarheidsprofiel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers

In de populatie van de werkbaarheidsmonitor 2019 is 35,5% van de zelfstandige ondernemers een vrouw. Dat is significant meer ten opzichte van de nulmeting 2007, toen een aandeel van 29,6% opgetekend werd. Als we de samenstelling van groep vrouwelijke zelfstandige ondernemers bekijken dan stellen we vast dat:

- vijftigplussers de grootste groep vormen met een aandeel van 35,3%, gevolgd door veertigers (31,4%) en dertigers (21,4%); 11,8% is jonger dan dertig en de gemiddelde leeftijd bedraagt 44,2 jaar;
- 70,6% hooggeschoold is, 22,7% middengeschoold en 6,7% laaggeschoold.
- de meerderheid (55,2%) samenwoont met een partner en inwonende kind(eren) en 25 % samen met een partner zonder inwonende kind(eren). 12,5% is alleenstaand zonder inwonende kind(eren) en 7,2% is alleenstaand met inwonende kind(eren).
- bijna vier op de tien (37,9%) een vrij beroep uitoefent; 14,3% is actief in de handel, 10,4% in de branche van de persoonsverzorging, 12,7% binnen de intellectuele diensten (zoals makelaars, consultants, immobiliën,...) en 5,7% in de horeca.

In dit eerste deel brengen we de werkbaarheidssituatie van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers in kaart en vergelijken die met deze van de mannelijke zelfstandige ondernemers. Naast de vergelijkende analyse van de werkbaarheidsgraad, de werkbaarheidsknelpunten en de risicofactoren in de arbeidssituatie, staan we ook stil bij het competentieprofiel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers, de tevredenheid over diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag en de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd.

1.1 Evolutie van de werkbaarheidsgraad van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Ongeveer de helft (51,9%) van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers heeft in 2019 een werkbare job. De werkbaarheidsgraad is sedert de nulmeting in 2007 vrij stabiel gebleven en verschilt niet significant van de werkbaarheidsgraad voor mannelijke zelfstandige ondernemers (49,1%).

Figuur 1 brengt met de vergelijking van de werkbaarheidscurves van mannen en vrouwen deze vaststellingen visueel in beeld.

Tabel 1: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers

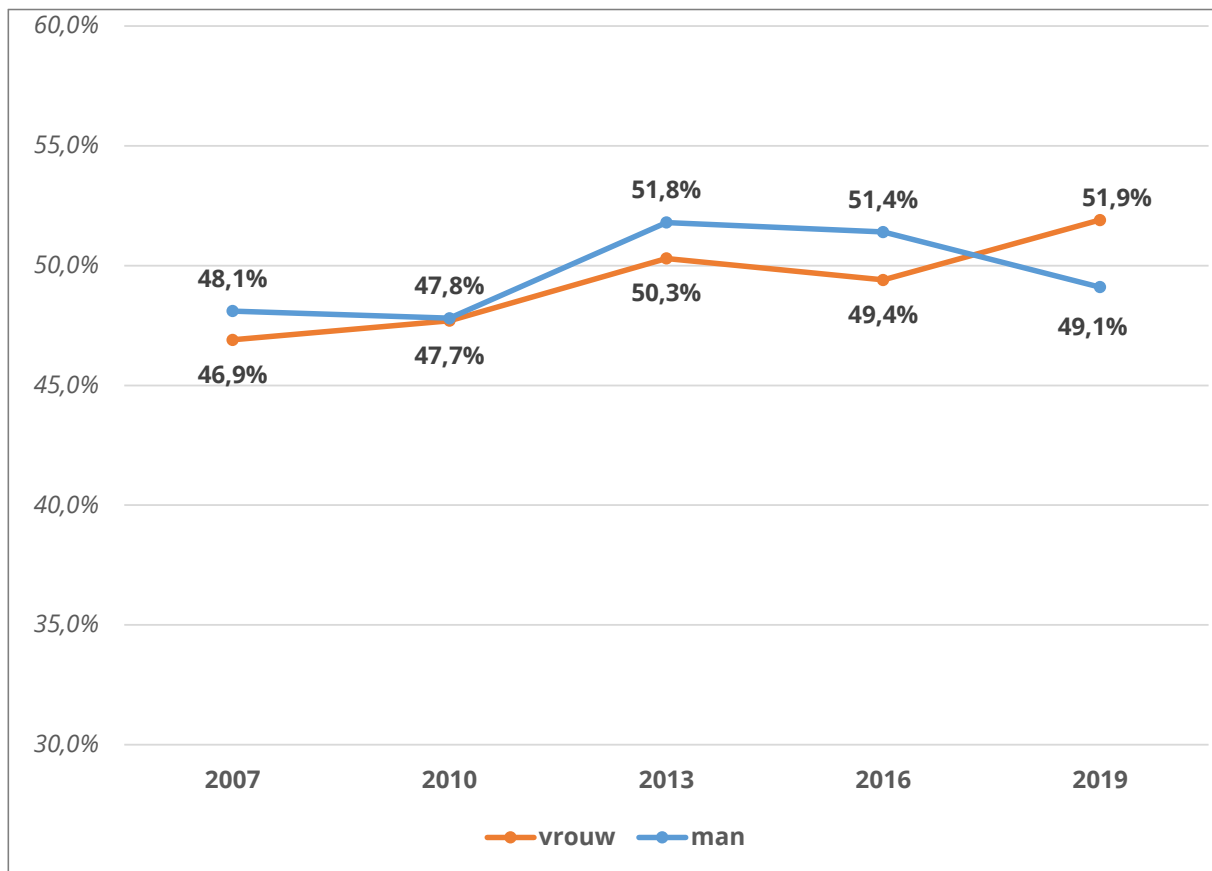
		werkbaarheidsgraad				
		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
vrouw		46,9	47,7	50,3	49,4	51,9
	<i>N</i>	567	581	1.028	816	968
man		48,1	47,8	51,8	51,4	49,1
	<i>N</i>	1.346	1.268	2.324	1.633	1.760
<i>verschiltoetsing</i>		<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.

Figuur 1 Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

1.2 Werkbaarheidsknelpunten bij vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Tabel 2 brengt de evolutie (2007 – 2019) van de situatie van vrouwelijke zelfstandige ondernemers voor werkstress, motivatie, leermogelijkheden en werk-privébalans cijfermatig in kaart. Tabel 3 vergelijkt de werkbaarheidsindicatoren 2019 voor mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.

In 2019 kampt 37,9 % van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers met werkstressklachten en bij 11,5% registreren we burn-outsymptomen. In 2013 was het aandeel met werkstressklachten significant gedaald, maar die verbetering zette zich niet verder. Er is (voor 2019) ook geen significant verschil met de mannelijke zelfstandige ondernemers (36,4% met werkstressklachten en 12,3% met burn-outsymptomen).

8,5% van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers heeft motivatieproblemen in 2019 en bij 3,5% is er sprake van ernstige demotivatie. Dit beeld blijft tussen 2007 en 2019 vrijwel onveranderd. Bij

de mannelijke zelfstandige ondernemers is er een grotere groep (11,3%) met motivatieproblemen.

Het aandeel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers met onvoldoende leermogelijkheden (3,7% in 2019) en met een ernstig leerdeficit (0,6%) is zeer beperkt. Ten opzichte van de nulmeting in 2007 is het aandeel met onvoldoende leermogelijkheden significant gedaald van 7,8% tot 3,7%. Voor 2019 verschillen de kengetallen voor de indicator leermogelijkheden niet significant van deze voor de mannelijke zelfstandige ondernemers (3,4% met onvoldoende leermogelijkheden en 0,4% met een ernstig leerdeficit).

Iets meer dan een kwart (27,3%) van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers heeft (in 2019) problemen om werk en privé in balans te houden en bij 9,6% is er sprake van een acuut werk-privé-conflict. De relatieve omvang van de laatstgenoemde groep is significant afgenomen ten opzichte van 2016 (14,1%) en komt daarmee terug op het peil van de periode 2007-2013. Het aandeel dat problematisch scoort is tussen 2007 en 2019 significant gedaald van 34,9% tot 27,3%. Bij de mannelijke zelfstandige ondernemers is het aandeel met een problematische werk-privé-combinatie groter in 2019 (32,1%). Het aandeel waarbij sprake is van een acuut probleem (11,3%) wijkt niet significant af van dat bij de vrouwelijke zelfstandige ondernemers.

Tabel 2 Werkbaarheidsindicatoren voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers 2007-2019

werkbaarheidsindicatoren		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
werkstress	 geen werkstress	65,3	60,3	66,3	62,5	62,1
	 werkstressklachten	34,7	39,7	33,7	37,5	37,9
	 burn-outsymptomen	10,4	12,4	10,1	11,4	11,5
N		634	653	1.091	854	997
motivatie	 gemotiveerd aan de slag	92,6	93,8	92,4	91,3	91,5
	 motivatieproblemen	7,4	6,2	7,6	8,7	8,5
	 ernstige demotivatie	2,2	2,5	3,4	2,5	3,5
N		582	594	1.048	829	984
leermogelijkheden	 voldoende leermogelijkheden	92,2	93,4	93,7	95,8	96,3
	 onvoldoende leermogelijkheden	7,8	6,6	6,3	4,2	3,7
	 ernstig leerdeficit	1,9	2,5	0,9	0,8	0,6
N		586	593	1.054	829	986
werk-privé-balans	 haalbare werk-privécombinatie	65,1	65,3	68,7	65,4	72,7
	 problemen werk-privécombinatie	34,9	34,7	31,3	34,6	27,3
	 acuut werk-privé-conflict	10,9	10,7	9,1	14,1	9,6
N		645	662	1.096	858	1.003

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen/rood wijzen** op een significante (Pearson chi²; p < 0,05) verbetering/verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in een groen** wijzen op een significante (Pearson chi²; p < 0,05) verbetering in de kengetallen bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

Tabel 3 Vergelijking werkbaarheidsindicatoren vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019.

werkbaarheidsindicatoren		vrouw	man	verschiltoetsing
		%	%	
werkstress	 geen werkstress	62,1	63,6	ns
	 werkstressklachten	37,9	36,4	ns
	 burn-outsymptomen	11,5	12,3	ns
	N	997	1.808	
motivatie	 gemotiveerd aan de slag	91,5	88,7	s
	 motivatieproblemen	8,5	11,3	s
	 ernstige demotivatie	3,5	4,1	ns
	N	984	1.784	
leermogelijkheden	 voldoende leermogelijkheden	96,3	96,6	ns
	 onvoldoende leermogelijkheden	3,7	3,4	ns
	 ernstig leerdeficit	0,6	0,4	ns
	N	986	1.788	
werk-privé-balans	 haalbare werk-privécombinatie	72,7	67,9	s
	 problemen werk-privécombinatie	27,3	32,1	s
	 acuut werk-privé-conflict	9,6	11,3	ns
	N	1.003	1.816	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s = significant versus ns = niet significant*): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

1.3 Werkbaarheidsrisico's bij vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Tabel 4 brengt de evolutie in de risico-indicatoren voor de vrouwelijke zelfstandige ondernemers in kaart, tabel 5 vergelijkt (voor 2019) hun situatie met die van de mannelijke zelfstandige ondernemers.

Tabel 4 Risico-indicatoren voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers 2007-2019

risico-indicatoren		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
werkdruk	 acceptabele werkdruk	60,2	64,7	68,0	59,1	55,1
	 hoge werkdruk	39,8	35,3	32,0	40,9	44,9
	 zeer hoge werkdruk	14,5	13,4	11,5	17,3	19,4
	N	588	595	1.054	832	988
emotionele belasting	 geen emotioneel belastend werk	69,3	69,0	68,6	69,9	65,9
	 emotioneel belastend werk	30,7	31,0	31,4	30,1	34,1
	 emotionele overbelasting	6,8	5,2	5,7	5,8	6,9
	N	590	597	1.058	831	986
taakvariatie	 geen routinematig werk	90,0	88,9	90,0	92,5	90,8
	 routinematig werk	10,0	11,1	10,0	7,5	9,2
	 extreem routinematig werk	2,7	2,7	2,4	2,5	1,8
	N	590	596	1.057	832	988
arbeidsomstandigheden	 geen belastende arbeidsomstandigheden	87,0	89,3	86,1	86,0	84,6
	 belastende arbeidsomstandigheden	13,0	10,7	13,9	14,0	15,4
	 zeer hoge fysieke belasting	3,8	2,7	2,8	4,1	4,9
	N	629	656	1.092	847	982

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het rood wijzen** op een significante (Pearson chi²; p < 0,05) verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in een rood kader** wijzen op een significante (Pearson chi²; p < 0,05) verslechtering in de kengetallen bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

Het aandeel vrouwelijke zelfstandige ondernemers dat in 2019 geconfronteerd wordt met een hoge werkdruk bedraagt 44,9%. Bijna twee op de tien (19,4%) ervaart een zeer hoge werkdruk. Deze werkdrukpercentages zijn significant gestegen ten opzichte van de nulmeting in 2007 (respectievelijk 39,8% en 14,5%). De kengetallen voor hoge werkdruk en zeer hoge werkdruk verschillen in 2019 niet significant van deze voor de mannelijke zelfstandige ondernemers.

Ongeveer een derde (34,1%) van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers bevindt zich in 2019 in een emotioneel belastende werksituatie en bij 6,9% is sprake van emotionele overbelasting. Die percentages zijn over de volledige meetperiode 2007-2019 vrij stabiel gebleven. Bij de mannelijke zelfstandige ondernemers ligt het aandeel met emotioneel belastend werk en emotioneel overbelastend werk in 2019 veel lager (respectievelijk 25% en 4%).

De groep van vrouwelijke zelfstandige ondernemers met routinematig werk (9,2% in 2019) en extreem routinematig werk (1,8% in 2019) is vrij beperkt. Over de hele meetperiode zien we ook geen significante verschillen. Het aandeel met routinematig werk ligt in 2019 wel wat hoger dan bij de mannelijke zelfstandige ondernemers (7,1%).

Het aandeel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers dat aan belastende arbeidsomstandigheden blootgesteld wordt, bedraagt 15,4% in 2019. Dat wijkt niet significant af van het aandeel dat bij de eerste meting van 2007 (13%) of de vorige meting van 2016 (14%) opgetekend werd. Een beperkte groep van 4,9% heeft fysiek zeer belastend werk. Bij de mannelijke zelfstandige

ondernemers is er een beduidend grotere groep (23,7%) die onder belastende arbeidsomstandigheden werkt of met een zeer hoge fysieke belasting geconfronteerd wordt (7,8%).

Tabel 5 Vergelijking risico-indicatoren bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019

risico-indicatoren		vrouw	man	verschiltoetsing
		%	%	
werkdruk	 acceptabele werkdruk	55,1	53,6	ns
	 hoge werkdruk	44,9	46,4	ns
	 zeer hoge werkdruk	19,4	19,1	ns
	N	988	1.788	
emotionele belasting	 geen emotioneel belastend werk	65,9	75,0	s
	 emotioneel belastend werk	34,1	25,0	s
	 emotionele overbelasting	6,9	4,0	s
	N	986	1.786	
taakvariatie	 geen routinematig werk	90,8	92,9	s
	 routinematig werk	9,2	7,1	s
	 extreem routinematig werk	1,8	1,8	ns
	N	988	1.787	
arbeidsomstandigheden	 geen belastende arbeidsomstandigheden	84,6	76,3	s
	 belastende arbeidsomstandigheden	15,4	23,7	s
	 zeer hoge fysieke belasting	4,9	7,8	s
	N	982	1.800	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson chi²; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

1.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van vrouwelijke zelfstandige ondernemers

In de werkbaarheidsenquête wordt – naast de hierboven besproken werkbaarheids- en risico-indicatoren- ook nog aanvullende informatie opgevraagd over de werksituatie en –beleving van de zelfstandige ondernemers. Bij de meting van 2019 werden onder andere gegevens verzameld over bijscholing, het opleidingsdeficit op het vlak van technische en managementcompetenties, sociale ondersteuning, de mate van tevredenheid over diverse werkaspecten, de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag en de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd. We lijsten deze informatie hieronder op voor de vrouwelijke zelfstandige ondernemers en vergelijken hun situatie met deze van de mannelijke zelfstandige ondernemers.

1.4.1 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning van vrouwelijke zelfstandige ondernemers

In tabel 6 vinden we de cijfers van de werkbaarheidsmeting 2019 over de bijscholingsdeelname, het opleidingsdeficit op het vlak van de vakinhoudelijke/technische en managementcompetenties en de ondersteuning door een sociaal netwerk.

Tabel 6 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019

	vrouw	man	verschiltoetsing
	%	%	
deelname bijscholing afgelopen jaar	60,5	51,1	<i>s</i>
competentie vakinhoudelijk, technisch			
geen deficit	39,1	47,9	<i>s</i>
beperkt deficit	50,2	45,3	
ernstig deficit	10,7	6,8	
competentie management en beheer			
geen deficit	16,4	22,9	<i>s</i>
beperkt deficit	41,8	49,4	
ernstig deficit	41,7	27,7	
ondersteuning door sociaal netwerk			
goed	46,7	42,6	<i>ns</i>
beperkt	41,4	42,9	
afwezig	11,9	14,5	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.

Het aandeel van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers dat een bijscholing volgde in het jaar dat aan de enquête voorafging, bedraagt 60,5%. Dat is beduidend meer dan het corresponderend cijfer voor de mannelijke zelfstandige ondernemers (51,1%).

Het aandeel dat zich goed opgeleid voelt op vakinhoudelijk of technisch vlak is kleiner bij de vrouwen (39,1%) dan bij de mannen (47,9%). De helft van de vrouwen ervaart een beperkt deficit en bij 10,7% is sprake van een ernstig deficit. Bij de mannen gaat het om respectievelijk 45,3% en 6,8%.

Ook op het vlak van het beheer en management van de zelfstandige activiteit voelen minder vrouwen (16,4%) dan mannen (22,9%) zich goed opgeleid. Van de vrouwelijke zelfstandige

ondernemers ervaart 41,8% een beperkt deficit en 41,7% een ernstig deficit. Bij de mannelijke ondernemers gaat het om respectievelijk 49,4% en 27,7%.

46,7% van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers voelt zich goed ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familieraad). Bij 41,4% is dat slechts in beperkte mate het geval en 11,9% voelt zich helemaal niet ondersteund. Bij de mannelijke zelfstandige ondernemers is het beeld gelijkaardig.

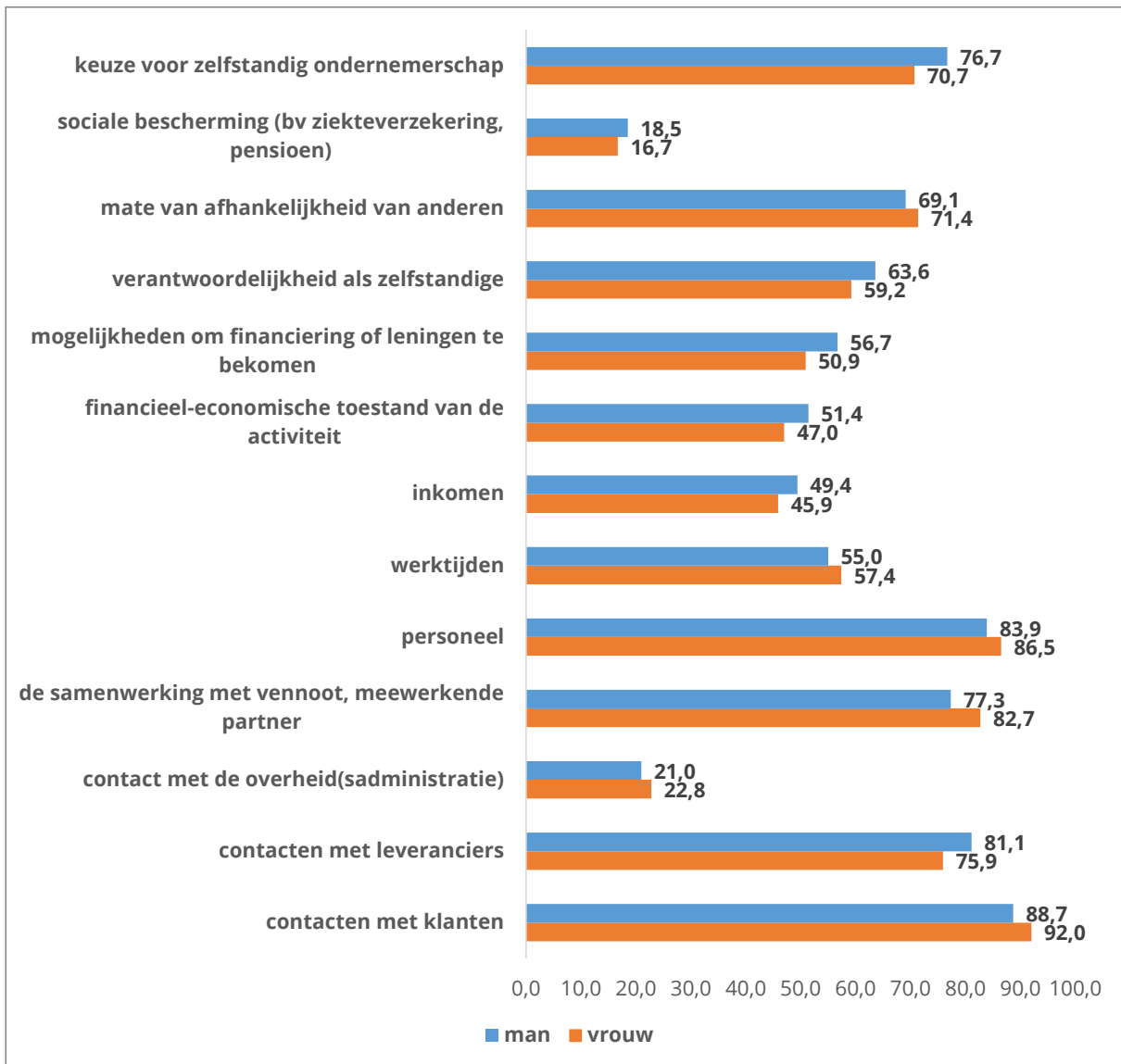
1.4.2 Tevredenheid over het werk

In de werkbaarheidsenquête voor zelfstandige ondernemers wordt aan de respondenten gevraagd hoe tevreden ze, alles bij elkaar genomen, zijn met een dertiental werkaspecten¹. De antwoordmogelijkheden zijn: zeer tevreden, eerder tevreden, noch tevreden noch ontevreden, eerder ontevreden of zeer ontevreden. De cijfers in figuur 2 hebben betrekking op het aandeel zelfstandig ondernemers dat zeer tevreden of eerder tevreden is.

---

¹ Bij de verschildoetsing man/vrouw zijn voor het aspect 'personeel' enkel deze zelfstandige ondernemers geselecteerd die effectief personeel tewerkstellen. Voor 'samenwerking met vennoot/meewerkende partners' zijn enkel diegenen geselecteerd die effectief een samenwerkingsverband hebben.

Figuur 2 Tevredenheid met het werk bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers, 2019

Bron: Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2019

Voor twee

gedrag op het werk: (fysieke) agressie, intimidatie of bedreiging, ongewenst seksueel gedrag aspecten is er een significant hoger aandeel tevreden vrouwen dan mannen:

- Contacten met klanten (92% versus 88,7%).
- Samenwerking met venoot, meewerkende partner (82,7% versus 77,3%).

Een hoger aandeel tevreden mannen dan vrouwen noteren we voor:

- Contacten met leveranciers (81,1% versus 75,9%).
- De financieel-economische toestand van de activiteit (51,4% versus 47,0%).
- De mogelijkheid om financiering of leningen te bekommen (56,7% versus 50,9%).
- De verantwoordelijkheid als zelfstandige (63,6% versus 59,2%).
- De keuze voor het zelfstandig ondernemerschap (76,7% versus 70,7%).

1.4.3 Grensoverschrijdend gedrag

Tabel 7 inventariseert de informatie over het voorkomen van verschillende vormen van grensoverschrijdend en pestgedrag.

Tabel 7 Aandeel vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers die slachtoffer werden van grensoverschrijdend gedrag, 2019

	vrouw	man	verschiltoetsing
	%	%	
slachtoffer van lichamelijk geweld			
nooit	96,3	97,8	
sporadisch	3,4	1,8	s
regelmatig	0,3	0,3	
slachtoffer van intimidatie of bedreiging			
nooit	82,7	86,0	
sporadisch	15,7	13,0	ns
regelmatig	1,5	1,1	
slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag			
nooit	92,6	99,2	
sporadisch	7,2	0,7	s
regelmatig	0,2	0,1	
slachtoffer van pesten			
nooit	95,1	95,5	
sporadisch	3,8	4,2	ns
regelmatig	1,1	0,4	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson chi²; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Het aandeel vrouwelijke zelfstandige ondernemers dat in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer werd van ongewenst seksueel gedrag (7,4%) ligt significant hoger dan bij de mannen (0,8%).

Ook voor lichamelijk geweld noteren we een hoger aandeel vrouwelijke dan mannelijke slachtoffers (respectievelijk 3,7% en 2,1%).

De slachtofferscores bij vrouwelijke zelfstandige ondernemers voor intimidatie of bedreiging (17,2%) en pestgedrag (4,9%) verschillen niet significant van deze bij de mannelijk zelfstandige ondernemers.

1.4.4 Haalbaarheid om tot de pensioenleeftijd te werken

Tabel 8 toont welk aandeel van de vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers (die 40 jaar of ouder zijn) het haalbaar (eventueel mits aangepast werk) of onhaalbaar vinden om hun job voort te zetten tot hun pensioen.

Tabel 8   **Inschatting van vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers (40+) om de job tot het pensioen te kunnen voortzetten, 2019**

	vrouw	man	verschiltoetsing
	%	%	
doorwerken in huidige job tot pensioen haalbaar	68,0	72,4	
doorwerken tot pensioen haalbaar, mits aangepast werk	28,5	24,3	ns
doorwerken tot pensioen niet haalbaar	3,5	3,3	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson chi²; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.
- De antwoordpercentages hebben enkel betrekking op de (relevante) doelgroep van 40 jaar en ouder.

68,0% van de vrouwelijke zelfstandige ondernemers ziet het haalbaar om in de huidige job door te werken tot het pensioen, 28,5% geeft aan dat langer doorwerken enkel kan mits aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk...) en 3,4% schat dit in als een onhaalbare opdracht. De bij de mannelijke zelfstandige ondernemers opgetekende antwoordscores laten geen significante afwijkingen zien.

2. Werkbaarheidsprofiel van de zelfstandige ondernemers-starters

In de populatie van de werkbaarheidsmonitor 2019 is 11,6% een ondernemer die minder dan drie jaar actief is als zelfstandige. Dat is significant meer dan in 2016 (9,8%) en komt overeen met de situatie van de eerste meting in 2007 (11,1%). Als we de samenstelling van de groep starters bekijken dan noteren we volgende vaststellingen:

- Bij de vrouwen zijn meer starters (15,3%) dan bij de mannen (9,5%).
- Ongeveer een derde van de starters is jonger dan dertig (35,0%).
- 68,1% is hooggeschoold, 24,5% middengeschoold en 7,4% laaggeschoold.

- Ongeveer een vierde (25,4%) is alleenstaand zonder inwonende kind(eren) en 3,8% alleenstaand met inwonende kind(eren). 26,6% woont samen met een partner zonder inwonende kind(eren) en 44,2% woont samen met een partner met inwonende kind(eren);
- Drie op de tien (29,8%) oefent een vrij beroep uit. 24,6% is actief binnen de intellectuele diensten (zoals makelaars, consultants, immobiliën...), 4,9% in de handel, 11,2% in de bouwsector, 6,1% in de horeca, 5,5% in de branche van de persoonsverzorging, 3,0% in de land- en tuinbouw en 5,5% in de sector transport en productie van goederen.

In dit tweede deel nemen we de werkbaarheidssituatie van de starters onder de loep en vergelijken die met deze van de andere zelfstandige ondernemers. Naast de vergelijkende analyse van de werkbaarheidsgraad, de werkbaarheidsknelpunten en de risicofactoren in de arbeidssituatie, staan we ook stil bij het competentieprofiel van de starters, de tevredenheid over diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap en de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag.

2.1 Evolutie van de werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers-starters

Het aandeel van de starters met een werkbare job bedraagt 53,5% in 2019 (tabel 9). Dat aandeel verschilt niet significant van de percentages die bij de vorige werkbaarheidsmetingen opgetekend werden en verschilt ook niet significant van de werkbaarheidsgraad bij de niet-starters.

Figuur 3 brengt met de vergelijking van de werkbaarheidscurves van starters en niet-starters deze vaststellingen visueel in beeld.

Tabel 9 Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij starters en niet-starters

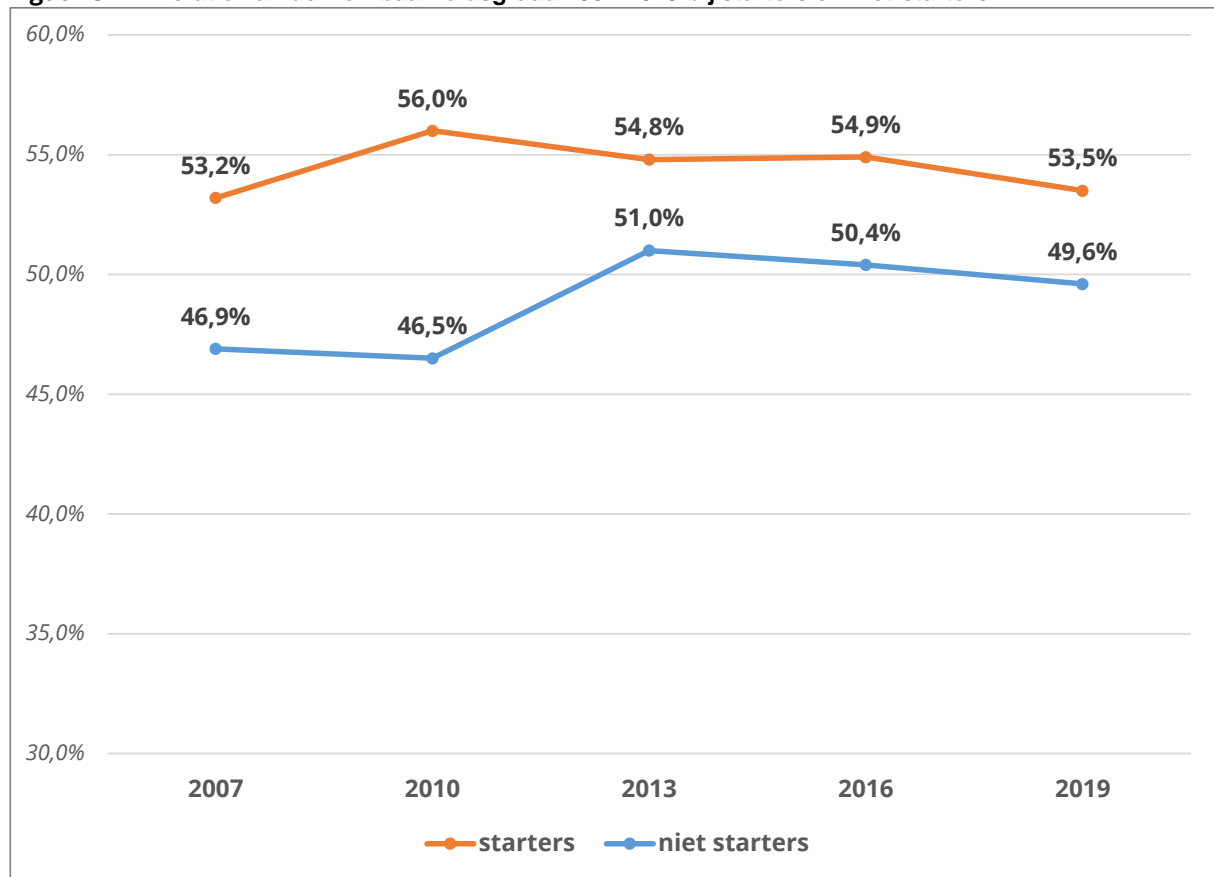
		werkbaarheidsgraad				
		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
starters		53,2	56,0	54,8	54,9	53,5
	<i>N</i>	216	232	354	246	316
niet starters		46,9	46,5	51,0	50,4	49,6
	<i>N</i>	1.694	1.615	2.994	2.199	2.401
<i>verschiltoetsing</i>		<i>ns</i>	<i>s</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>ns</i>

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.

Figuur 3 Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij starters en niet-starters

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

2.2 Werkbaarheidsknelpunten bij starters

Tabel 10 brengt de evolutie (2007 – 2019) van de situatie van starters voor werkstress, motivatie, leermogelijkheden en werk-privébalans cijfermatig in kaart. Tabel 11 vergelijkt de werkbaarheids-indicatoren 2019 voor starters en niet-starters.

In 2019 kampt 32,9% van de starters met werkstressklachten en bij 7,8% registreren we burn-outsymptomen. Die kengetallen wijken niet significant af van de percentages die bij de vorige meetpunten opgetekend werden. In 2019 is er voor werkstressklachten ook geen significant verschil tussen starters en niet-starters maar de laatstgenoemde groep kent wel een groter aandeel (12,6%) zelfstandigen met burn-outsymptomen.

7,0% van de starters heeft motivatieproblemen in 2019 en bij 1,5% is sprake van ernstige demotivatie. Deze percentages wijken niet significant af van deze die opgetekend werden bij de nulmeting van 2007 of de vorige meting van 2016. Bij de niet-starters is er een groter aandeel met motivatieproblemen (10,7%) en ook een groter aandeel dat ernstig gedemotiveerd is (4,2%).

Het aandeel van de starters met onvoldoende leermogelijkheden (1,2% in 2019) en met een ernstig leerdeficit (0,3%) is zeer beperkt. Ten opzichte van de nulmeting in 2007 is het aandeel met een leerdeficit significant gedaald van 4,4% tot 1,2% en het aandeel met een ernstig leerdeficit daalde van 2,2% tot 0,3%. Bij de niet-starters is er in 2019 een groter aandeel (3,8%) met een leerdeficit dan bij de starters.

Ongeveer een kwart (24,7%) van de starters heeft in 2019 problemen om werk en privé in balans te houden en bij 8% is sprake van een acuut werk-privé-conflict. In de periode 2007-2019 noteren we geen significante verschuivingen. Bij de niet-starters is er in 2019 een groter aandeel (31,2%) met een problematische werk-privébalans dan bij de starters.

Tabel 10 Werkbaarheidsindicatoren voor starters 2007-2016

	2007	2010	2013	2016	2019
	%	%	%	%	%
 geen werkstress	64,7	66,5	67,9	67,3	67,1
 werkstressklachten	35,3	33,5	32,1	32,7	32,9
 burn-outsymptomen	12,4	11,3	9,2	8,3	7,8
N	241	257	371	254	322
 gemotiveerd aan de slag	91,6	93,8	95,1	91,2	93,0
 motivatieproblemen	8,4	6,2	4,9	8,8	7,0
 ernstige demotivatie	4,0	2,5	1,6	3,6	1,5
N	227	242	371	250	329
 voldoende leermogelijkheden	95,6	95,8	97,6	96,0	98,8
 onvoldoende leermogelijkheden	4,4	4,2	2,4	4,0	1,2
 ernstig leerdeficit	2,2	1,7	0,3	0,8	0,3
N	227	240	373	249	328
 haalbare werk-privécombinatie	71,4	71,5	72,4	70,4	75,3
 problemen werk-privécombinatie	28,6	28,5	27,6	29,6	24,7
 acuut werk-privé-conflict	8,0	7,7	7,8	11,5	8,0
N	238	260	373	253	324

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen/rood wijzen** op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering/verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in een groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering in de kengetallen bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

Tabel 11 Werkbaarheidsindicatoren voor starters en niet-starters 2019

werkbaarheidsindicatoren		starters	niet-starters	verschiltoetsing
		%	%	
werkstress	 geen werkstress	67,1	62,6	ns
	 werkstressklachten	32,9	37,4	ns
	 burn-outsymptomen	7,8	12,6	s
	N	322	2.793	
motivatie	 gemotiveerd aan de slag	93,0	89,3	s
	 motivatieproblemen	7,0	10,7	s
	 ernstige demotivatie	1,5	4,2	s
	N	329	2.468	
leermogelijkheden	 voldoende leermogelijkheden	98,8	96,2	s
	 onvoldoende leermogelijkheden	1,2	3,8	s
	 ernstig leerdeficit	0,3	0,5	ns
	N	328	2.475	
werk-privé-balans	 haalbare werk-privécombinatie	75,3	68,8	s
	 problemen werk-privécombinatie	24,7	31,2	s
	 acuut werk-privé-conflict	8,0	11,0	ns
	N	324	2.483	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing:** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de starters en niet-starters.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercentageerd op de totale deelpopulatie

2.3 Werkbaarheidsrisico's bij starters

Tabel 12 brengt de evolutie in de risico-indicatoren in kaart en tabel 13 vergelijkt (voor 2019) de situatie van de starters met die van de niet-starters.

Tabel 12 Risico-indicatoren voor starters 2007-2019

risico-indicatoren		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
werkdruk	 acceptabele werkdruk	64,5	64,0	68,5	64,3	65,3
	 hoge werkdruk	35,5	36,0	31,5	35,7	34,7
	 zeer hoge werkdruk	12,3	11,2	9,3	12,0	10,6
	N	228	242	375	249	329
emotionele belasting	 geen emotioneel belastend werk	76,7	78,5	73,3	73,8	75,2
	 emotioneel belastend werk	23,3	21,5	26,7	26,2	24,8
	 emotionele overbelasting	6,2	2,5	4,0	3,6	4,3
	N	227	242	374	248	327
taakvariatie	 geen routinematig werk	91,2	90,5	90,7	92,0	92,1
	 routinematig werk	8,8	9,5	9,3	8,0	7,9
	 extreem routinematig werk	2,2	2,5	1,9	3,2	2,4
	N	227	241	375	250	329
arbeidsomstandigheden	 geen belastende arbeidsomstandigheden	86,1	85,7	83,2	85,4	80,4
	 belastende arbeidsomstandigheden	13,9	14,3	16,8	14,6	19,6
	 zeer hoge fysieke belasting	3,3	3,8	4,9	2,8	7,0
	N	244	265	386	253	327

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen/rood wijzen** op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering/verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deeloppopulatie.

Iets meer dan één op drie (34,7%) starters wordt in 2019 met een hoge werkdruk geconfronteerd en bij 10,6% gaat het om een job die een zeer hoge werkdruk met zich mee brengt. Die percentages zijn sedert 2007 niet significant gewijzigd. Bij de niet-starters worden in 2019 zowel voor hoge werkdruk (47,7%) als zeer hoge werkdruk (20,5%) significant hogere percentages geregistreerd.

In 2019 heeft 24,8% van de starters emotioneel belastend werk en bij 4,3% is sprake van emotionele overbelasting. Het aandeel met emotioneel belastend werk is sedert de nulmeting van 2007 vrij stabiel gebleven. In 2019 wijken de cijfers voor emotionele belasting niet significant af van deze voor de niet-starters.

7,9% van de starters heeft een routinematige job in 2019 en bij 2,4% is het werk extreem routinematig. Die aandelen wijken niet significant af van deze die bij de vorige meetpunten geregistreerd werden. De cijfers van 2019 wijken ook niet significant af van deze die bij de niet-starters gemeten werden.

Het aandeel starters dat met (fysiek) belastende omstandigheden geconfronteerd wordt, bedraagt 19,6% in 2019. Dat aandeel wijkt niet significant af van de percentages die bij de vorige metingen opgetekend werden. Het aandeel dat blootgesteld wordt aan zeer hoge fysieke belasting bedraagt 7% in 2019. Dat is significant meer dan in 2016 (2,8%). In 2019 wordt voor (belastende) arbeidsomstandigheden geen significant verschil genoteerd tussen starters en niet-starters.

Tabel 13 Risico-indicatoren voor starters en niet-starters 2019

	starters	niet-starters	verschiltoetsing
	%	%	
acceptabele werkdruk	65,3	52,3	s
hoge werkdruk	34,7	47,7	s
zeer hoge werkdruk	10,6	20,5	s
N	329	2.476	
geen emotioneel belastend werk	75,2	71,4	ns
emotioneel belastend werk	24,8	28,6	ns
emotionele overbelasting	4,3	5,1	ns
N	327	2.475	
geen routinematig werk	92,1	92,1	ns
routinematig werk	7,9	7,9	ns
extreem routinematig werk	2,4	1,7	ns
N	329	2.475	
geen belastende arbeidsomstandigheden	80,4	78,9	ns
belastende arbeidsomstandigheden	19,6	21,1	ns
zeer hoge fysieke belasting	7,0	6,8	ns
N	327	2.484	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing:** (s = significant versus ns = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson chi²; p < 0,05 versus p ≥ 0,05) tussen de starters en niet-starters.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercentageerd op de totale deelpopulatie

2.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van starters

In de werkbaarheidsenquête wordt – naast de hierboven besproken werkbaarheids- en risico-indicatoren- ook nog aanvullende informatie opgevraagd over de werksituatie en –beleving van de zelfstandige ondernemers. Bij de meting van 2019 werden onder andere gegevens verzameld over bijscholing, het opleidingsdeficit op het vlak van technische en managementcompetenties, sociale ondersteuning, de mate van tevredenheid over diverse werkaspecten en de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag op het werk. We lijsten deze informatie hieronder op voor de starters en vergelijken hun situatie met deze van de zelfstandige ondernemers die drie jaar of langer actief zijn (niet-starters).

2.4.1 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning van starters

In tabel 14 vinden we de cijfers van de werkbaarheidsmeting 2019 over de bijscholingsdeelname, het opleidingsdeficit op het vlak van vakinhoudelijk/technische en managementcompetenties en beheer en de ondersteuning door een sociaal netwerk.

Tabel 14 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij starters, 2019

	starters	niet-starters	verschil- toetsing
	%	%	
deelname bijscholing afgelopen jaar	59,8	53,4	<i>s</i>
competentie vakinhoudelijk, technisch			
geen deficit	37,0	46,0	
beperkt deficit	54,9	45,8	<i>s</i>
ernstig deficit	8,0	8,2	
competentie management en beheer			
geen deficit	16,2	21,3	
beperkt deficit	38,6	47,8	<i>s</i>
ernstig deficit	45,2	30,8	
ondersteuning door sociaal netwerk			
goed	52,5	42,9	
beperkt	37,4	42,9	<i>s</i>
afwezig	10,1	14,2	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers

Een op de zes (59,8%) van de starters volgde een bijscholing of training. Dat is meer dan bij de niet-starters (53,4%).

Het aandeel dat zich goed opgeleid voelt op vakinhoudelijk of technisch vlak is kleiner bij starters (37%) dan bij niet-starters (46%). Iets meer dan de helft van de starters (54,9%) ervaart een beperkt deficit en 8% een ernstig deficit.

Slechts 16,2% van de starters voelt zich helemaal goed opgeleid voor het management en beheer van de zelfstandige activiteit. Bij de niet-starters is dat 21,3%. Van de starters ervaart 38,6% een beperkt deficit en 45,2% een ernstig opleidingsdeficit op dit competentiedomein.

Ongeveer de helft van de starters (52,5%) voelt zich goed ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familiaaraad). Dat is meer dan bij de niet-starters (42,9%). Bij 31,4% van de starters is de ondersteuning beperkt en bij 10,1% is er helemaal geen ondersteuning door een sociaal netwerk.

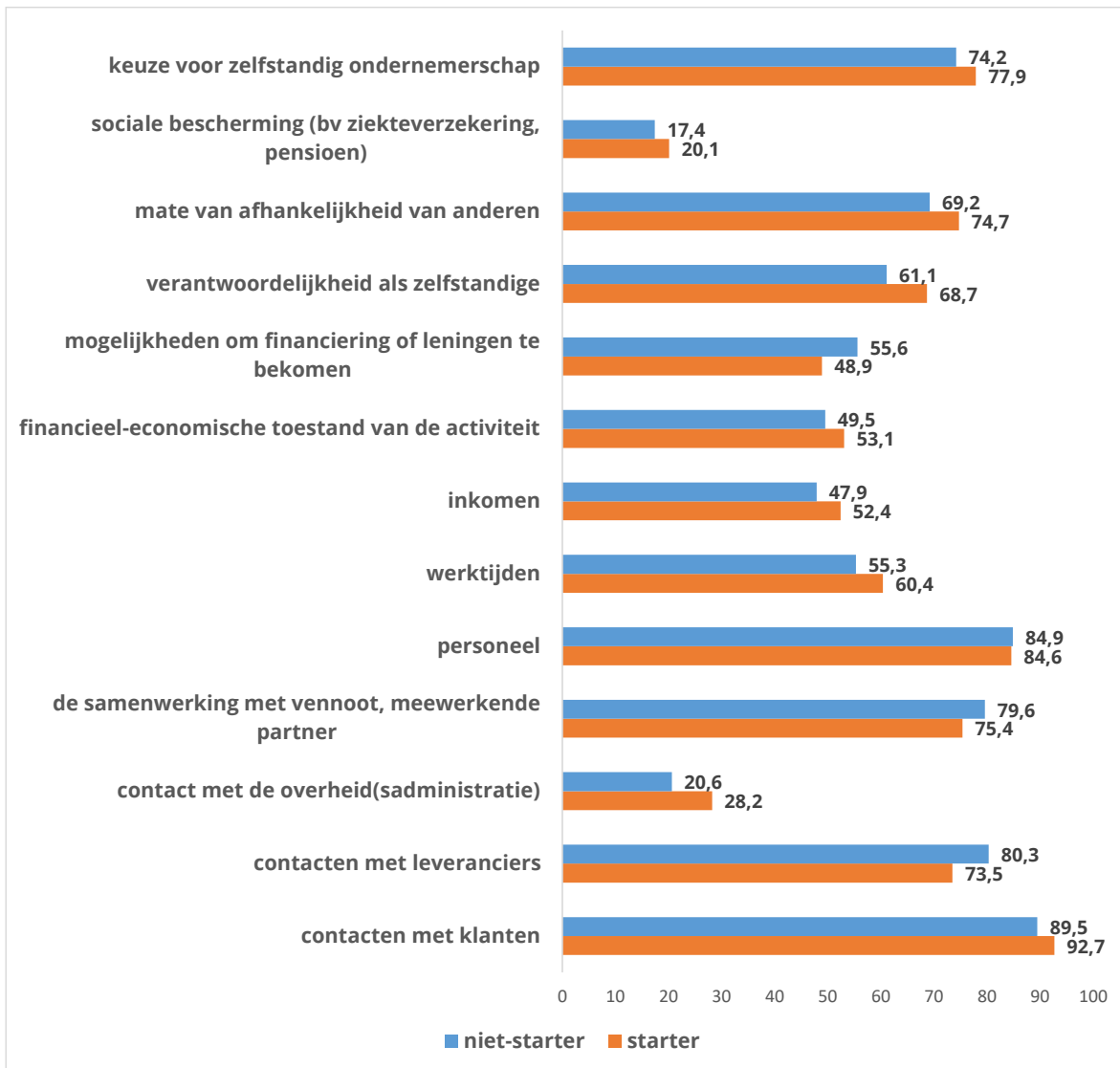
2.4.2 Tevredenheid over het werk

In de werkbaarheidsenquête voor zelfstandige ondernemers wordt aan de respondenten gevraagd hoe tevreden ze, alles bij elkaar genomen, zijn met een dertiental werkaspecten². De antwoordmogelijkheden zijn: zeer tevreden, eerder tevreden, noch tevreden noch ontevreden, eerder ontevreden of zeer ontevreden. De cijfers in figuur 4 hebben betrekking op het aandeel zelfstandig ondernemers dat zeer tevreden of eerder tevreden is.

---

² Bij de verschiltoetsing zijn voor het aspect 'personeel' enkel deze zelfstandige ondernemers geselecteerd die effectief personeel tewerkstellen. Voor 'samenwerking met vennoot/meewerkende partners' zijn enkel diegenen geselecteerd die effectief een samenwerkingsverband hebben.

Figuur 4 Tevredenheid met het werk bij starters en niet-starters, 2019

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2019

Bij de starters is er een significant groter aandeel dat tevreden is over het contact met de overheid(sadministratie) (28,2% versus 20,6% bij niet-starters). Ook voor de verantwoordelijkheid als zelfstandige en de mate van afhankelijkheid van anderen zijn er verhoudingsgewijs meer tevreden starters dan niet-starters. Over de mogelijkheid om financiering of leningen te bekomen zijn er significant meer tevreden niet-starters (55,6%) dan starters (48,9%). Ook voor het contact met leveranciers zijn er significant meer tevreden niet-starters dan starters (80,3% versus 73,5%). Voor de andere aspecten van het werk zijn er geen significante verschillen tussen beide groepen.

2.4.3 Grensoverschrijdend gedrag

Tabel 15 inventariseert de informatie over het voorkomen van verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag op het werk: (fysieke) agressie, intimidatie of bedreiging, ongewenst seksueel gedrag en pestgedrag.

Tabel 15 Aandeel starters en niet-starters dat slachtoffer werd van grensoverschrijdend gedrag, 2019

	starters	niet-starters	verschiltoetsing
	%	%	
slachtoffer van lichamelijk geweld			
nooit	96,0	97,5	ns
sporadisch	3,4	2,2	
regelmatig	0,6	0,3	
slachtoffer van intimidatie of bedreiging			
nooit	87,8	84,4	ns
sporadisch	10,4	14,4	
regelmatig	1,8	1,2	
slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag			
nooit	95,1	97,1	ns
sporadisch	4,6	2,8	
regelmatig	0,3	0,1	
slachtoffer van pesten			
nooit	94,2	95,5	ns
sporadisch	4,3	4,0	
regelmatig	1,5	0,5	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s = significant versus ns = niet significant*): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de starters en niet-starters

Bij de starters werd 4,9% geconfronteerd met ongewenst seksueel gedrag, was 4% het slachtoffer van lichamelijk geweld, werd 12,2% bedreigd of geïntimideerd en had 5,8% af te rekenen met pestgedrag. De cijfers voor de niet-starters wijken hier niet significant van af.

3. Werkbaarheidsprofiel van de zelfstandige ondernemers-groeiers

41,1% van de zelfstandige ondernemers geeft in de werkbaarheidsenquête van 2019 aan dat ze een (sterke of beperkte) groei of uitbreiding van hun activiteit verwachten in de komende drie à vijf jaar. Dat minder dan in 2016 toen een aandeel van 44% geregistreerd werd. Als we de samenstelling van de groep 'groeiers' bekijken dan maken we volgende vaststellingen:

- 12,9% is jonger dan dertig. 27,8% zijn dertigers, 32,0% zijn veertigers en 27,2% zijn 50+ers;

- 18,3% is alleenstaand, 59,9% woont samen met een partner en inwonende kind(eren) en 21,8% samenwoont met een partner zonder inwonende kind(eren).
- 66,5% is hooggeschoold, 26,8% middengeschoold en 6,8% laaggeschoold;
- 25,8% oefent een vrij beroep uit en 19,4% een andere intellectuele dienst (consultant, makelaar, ICT...); 10,9% werkt in de handel en 12,0% in de bouwsector.

In dit derde deel nemen we de werkbaarheidssituatie van de groeiers onder de loep en vergelijken die met deze met die van de andere zelfstandige ondernemers. Naast de vergelijkende analyse van de werkbaarheidsgraad, de werkbaarheidsknelpunten en de risicofactoren in de arbeidssituatie, staan we ook stil bij het competentieprofiel van de groeiers, de tevredenheid over diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap en de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag en de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd.

3.1 Evolutie van de werkbaarheidssituatie van groeiers

Het aandeel van de groeiers met een werkbare job bedraagt 53,0% in 2019 (tabel 16). Dat aandeel verschilt niet significant van de percentages die bij de vorige werkbaarheidsmetingen opgetekend werden. Bij de niet-groeiers heeft minder dan de helft (47,7%) een werkbare job.

Figuur 5 brengt deze vaststellingen, met de vergelijking van de werkbaarheidscurves van groeiers en niet-groeiers, visueel in beeld.

Tabel 16 Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij groeiers en niet-groeiers

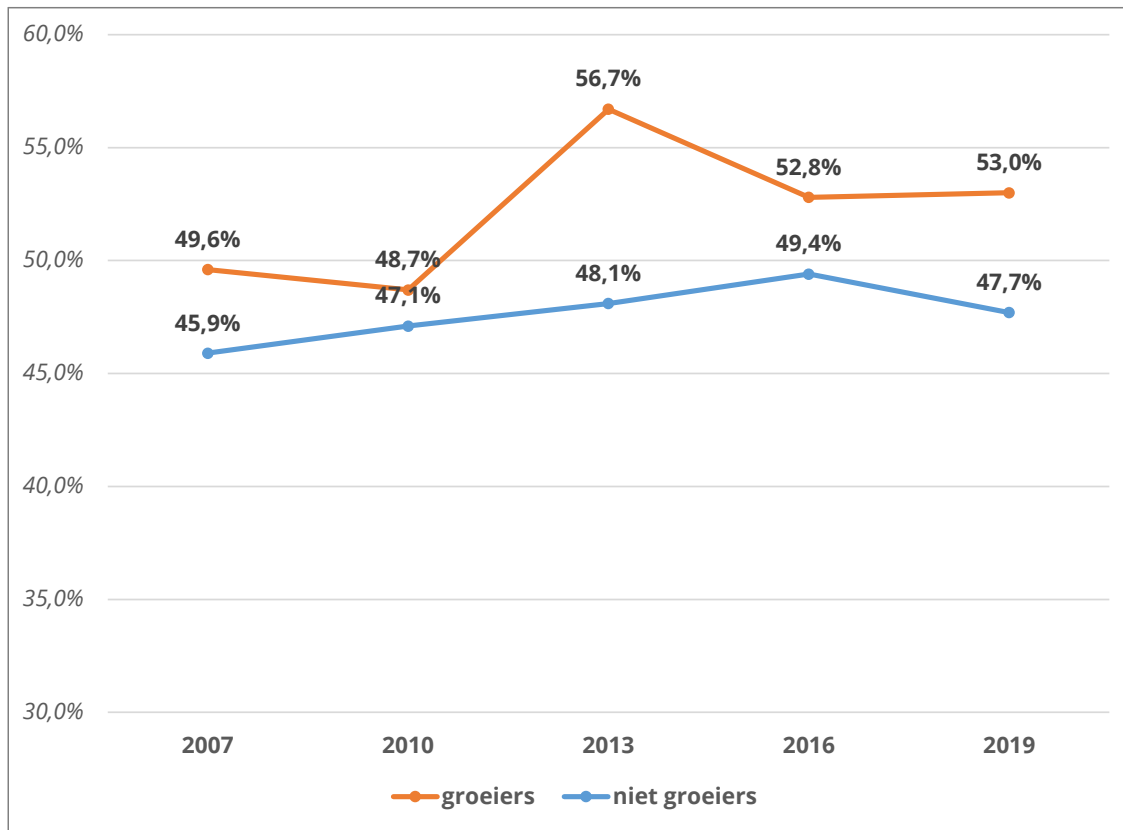
		werkbaarheidsgraad				
		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
groeiers		49,6	48,7	56,7	52,8	53,0
	<i>N</i>	944	809	1.269	1.067	1.110
niet-groeiers		45,9	47,1	48,1	49,4	47,7
	<i>N</i>	940	1.000	2.072	1.323	1.565
<i>verschiltoetsing</i>		<i>ns</i>	<i>ns</i>	<i>s</i>	<i>ns</i>	<i>s</i>

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.

Figuur 5 Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij groeiers en niet-groeiers

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

3.2 Werkbaarheidsknelpunten bij groeiers

Tabel 17 brengt de evolutie (2007 – 2019) van de situatie van groeiers voor werkstress, motivatie, leermogelijkheden en werk-privébalans cijfermatig in kaart. Tabel 18 vergelijkt de werkbaarheidsindicatoren 2019 voor groeiers en niet-groeiers.

In 2019 kampt 36,6% van de groeiers met werkstressklachten en vertoont 11,7% burn-outsymptomen. Het aandeel met werkstressklachten wijkt niet (significant) af van de percentages die bij de nulmeting 2007 en de vorige meting van 2016 opgetekend werden. Voor de werkbaarheidsindicator werkstress is er in 2019 geen significant verschil tussen de kengetallen voor groeiers en niet-groeiers.

Een beperkte groep van 5,7% groeiers heeft motivatieproblemen in 2019 en bij 1,9% gaat het om ernstige demotivatie. Beide cijfers wijken niet (significant) af van de percentages die bij de nulmeting 2007 en de vorige meting van 2016 opgetekend werden. Bij de niet-groeiers is het aandeel met motivatieproblemen meer dan dubbel zo hoog (13,5%) en het aandeel met ernstige motivatieproblemen bijna driemaal zo hoog (5,2%) in 2019.

Slechts 1,4% van de groeiers heeft onvoldoende leermogelijkheden in 2019 en ook het aandeel met een ernstig leerdeficit is zeer beperkt (0,1%). Dat aandeel is stabiel gebleven over de

volledige meetperiode. Bij de niet-groeiers ligt het aandeel met onvoldoende leermogelijkheden (4,9%) of een ernstig leerdeficit (0,7%) duidelijk hoger.

Minder dan drie op de tien van de groeiers (29,6%) heeft problemen om werk en privé in evenwicht te houden in 2019. Dat is een significante verbetering ten opzichte van de situatie in 2007 toen een aandeel van 34,8% opgetekend werd. Bij ongeveer een tiende van de groeiers (11,2%) is sprake van een acuut werk-privé-conflict. Dat cijfer wijkt niet significant af van de situatie in het verleden. In 2019 is er geen significant verschil tussen de kengetallen voor de werk-privé-balans van groeiers en niet-groeiers.

Tabel 17 Werkbaarheidsindicatoren voor groeiers 2007-2019

werkbaarheidsindicatoren		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
werkstress	 geen werkstress	64,1	63,6	70,3	63,8	63,4
	 werkstressklachten	35,9	36,4	29,7	36,2	36,6
	 burn-outsymptomen	11,2	11,8	8,2	10,4	11,7
	<i>N</i>	1.054	887	1.325	1.106	1.137
motivatie	 gemotiveerd aan de slag	95,0	95,9	97,5	93,7	94,3
	 motivatieproblemen	5,0	4,1	2,5	6,3	5,7
	 ernstige demotivatie	1,4	1,4	0,8	1,7	1,9
	<i>N</i>	989	838	1.324	1.087	1.135
leermogelijkheden	 voldoende leermogelijkheden	98,2	98,7	98,9	99,0	98,6
	 onvoldoende leermogelijkheden	1,8	1,3	1,1	1,0	1,4
	 ernstig leerdeficit	0,4	0,5	0,1	0,2	0,1
	<i>N</i>	988	837	1.323	1.091	1.135
werk-privé-balans	 haalbare werk-privécombinatie	65,2	62,9	69,3	66,7	70,4
	 problemen werk-privécombinatie	34,8	37,1	30,7	33,3	29,6
	 acuut werk-privé-conflict	9,4	10,6	8,1	9,9	9,8
	<i>N</i>	1.059	896	1.330	1.109	1.140

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen/rood wijzen** op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering/verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in een groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering in de kengetallen bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

Tabel 18 Werkbaarheidsindicatoren voor groeiers en niet-groeiers, 2019

werkbaarheidsindicatoren		groeiers	niet-groeiers	verschiltoetsing
		%	%	
werkstress	 geen werkstress	63,4	62,5	ns
	 werkstressklachten	36,6	37,5	ns
	 burn-outsymptomen	11,7	12,3	ns
	N	1.137	1.613	
motivatie	 gemotiveerd aan de slag	94,3	86,5	s
	 motivatieproblemen	5,7	13,5	s
	 ernstige demotivatie	1,9	5,2	s
	N	1.135	1.619	
leermogelijkheden	 voldoende leermogelijkheden	98,6	95,1	s
	 onvoldoende leermogelijkheden	1,4	4,9	s
	 ernstig leerdeficit	0,1	0,7	s
	N	1.135	1.622	
werk-privé-balans	 haalbare werk-privécombinatie	70,4	68,8	ns
	 problemen werk-privécombinatie	29,6	31,2	ns
	 acuut werk-privé-conflict	9,8	11,2	ns
	N	1.140	1.623	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing:** (*s = significant versus ns = niet significant*): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de groeiers en niet-groeiers.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercentageerd op de totale deelpopulatie

3.3 Werkbaarheidsrisico's bij groeiers

Tabel 19 brengt de evolutie in de risico-indicatoren voor groeiers in kaart, tabel 20 vergelijkt voor 2019 de situatie van de groeiers met die van de niet-groeiers.

Tabel 19 Werkbaarheidsrisico's bij groeiers 2007-2019

risico-indicatoren		2007	2010	2013	2016	2019
		%	%	%	%	%
werkdruk	acceptabele werkdruk	49,3	55,2	59,6	54,6	52,3
	hoge werkdruk	50,7	44,8	40,4	45,4	47,7
	zeer hoge werkdruk	17,9	17,6	12,3	17,7	18,8
	N	992	843	1.328	1.093	1.137
emotionele belasting	geen emotioneel belastend werk	68,8	68,7	69,7	71,3	72,1
	emotioneel belastend werk	31,2	31,3	30,3	28,7	27,9
	emotionele overbelasting	5,1	5,4	5,7	5,3	4,9
	N	986	841	1.330	1.091	1.133
taakvariatie	geen routinematig werk	95,2	95,0	95,3	94,7	94,5
	routinematig werk	4,8	5,0	4,7	5,3	5,5
	extreem routinematig werk	0,9	1,2	0,8	1,6	1,1
	N	992	841	1.330	1.093	1.134
arbeidsomstandigheden	geen belastende arbeidsomstandigheden	86,1	87,1	85,7	84,7	82,7
	belastende arbeidsomstandigheden	13,9	12,9	14,3	15,3	17,3
	zeer hoge fysieke belasting	3,8	3,0	3,7	4,4	5,3
	N	1.083	907	1.360	1.124	1.157

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen/rood wijzen** op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verbetering/verslechtering in de kengetallen ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in een rood kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$) verslechtering in de kengetallen bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2019.
- De acuut-problematische categorie met het rode balkje is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercenteerd op de totale deelpopulatie.

Tussen 2007 en 2013 daalt het aandeel groeiers met een hoge werkdruk van 50,7% naar 40,4% maar stijgt opnieuw tot 45,4% in 2016 en bedraagt 47,7% in 2019. Het aandeel met een zeer hoge werkdruk bedraagt 18,8% in 2019. De werkdrukcijfers voor groeiers en niet-groeiers verschillen niet significant van elkaar.

Voor 27,9% van de groeiers is het werk emotioneel belastend en bij 4,9% is sprake van emotionele overbelasting in 2019. Tussen de opeenvolgende werkbaarheidsmetingen en over de volledige meetperiode 2007-2019 tekenen we geen significante verschuivingen op. In 2019 is er geen significant verschil tussen groeiers en niet-groeiers.

Een klein aandeel groeiers (5,5%) heeft routinematig werk en bij 1,1% gaat het om extreem routinematig werk (in 2019). Die percentages zijn vergelijkbaar met de cijfers die bij de vorige metingen opgetekend werden. Bij de niet-groeiers is het aandeel met routinematig werk (in 2019) iets hoger, namelijk 9,6%. Ook het aandeel met extreem routinematig werk ligt hoger (2,3%).

Het aandeel groeiers dat (in 2019) aan belastende arbeidsomstandigheden wordt blootgesteld bedraagt 17,3% en 5,3% wordt met zeer hoge fysieke belasting geconfronteerd. Tussen 2007 en 2019 noteren we voor belastende arbeidsomstandigheden een significante toename van 13,9% tot 17,3%. Bij de niet-groeiers ligt het aandeel met belastende arbeidsomstandigheden in 2019 hoger (23,4%) dan bij de groeiers (15,3%). Ook het aandeel met zeer hoge fysieke belasting ligt met 7,8% significant hoger.

Tabel 20 Werkbaarheidsrisico's voor groeiers en niet-groeiers 2019

risico-indicatoren		groeiers	niet-groeiers	verschiltoetsing
		%	%	
werkdruk	 acceptabele werkdruk	52,3	55,1	ns
	 hoge werkdruk	47,7	44,9	ns
	 zeer hoge werkdruk	18,8	19,6	ns
	N	1.137	1.625	
emotionele belasting	 geen emotioneel belastend werk	72,1	71,7	ns
	 emotioneel belastend werk	27,9	28,3	ns
	 emotionele overbelasting	4,9	5,0	ns
	N	1.133	1.624	
taakvariatie	 geen routinematig werk	94,5	90,4	s
	 routinematig werk	5,5	9,6	s
	 extreem routinematig werk	1,1	2,3	s
	N	1.134	1.625	
arbeidsomstandigheden	 geen belastende arbeidsomstandigheden	82,7	76,6	s
	 belastende arbeidsomstandigheden	17,3	23,4	s
	 zeer hoge fysieke belasting	5,3	7,8	s
	N	1.157	1.655	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing:** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de groeiers en niet-groeiers.
- De acuut-problematische **categorie met het rode balkje** is een subgroep binnen de problematische categorie (oranje balkje) maar het aandeel wordt gepercentageerd op de totale deelpopulatie

3.4 Aanvullende informatie over de arbeidssituatie van groeiers

In de werkbaarheidsenquêtes wordt – naast de hierboven besproken werkbaarheids- en risico-indicatoren- ook nog aanvullende informatie opgevraagd over de werksituatie en –beleving van de zelfstandige ondernemers. Bij de meting van 2019 werden onder andere gegevens verzameld over bijscholing, opleidingsdeficit op het vlak van technische en managementcompetenties, sociale ondersteuning, de mate van tevredenheid over diverse werkaspecten, de confrontatie met grensoverschrijdend gedrag op het werk en de haalbaarheid om door te werken tot de pensioenleeftijd. We lijsten deze informatie hieronder op voor de groeiers en vergelijken hun situatie met deze van de niet-groeiers

3.4.1 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning van groeiers

In tabel 21 vinden we de cijfers van de werkbaarheidsmeting 2019 over de bijscholingsdeelname, het opleidingsdeficit op het vlak van de vakinhoudelijke/technische en de managementcompetenties en beheer en de ondersteuning door een sociaal netwerk.

Tabel 21 Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij groeiers, 2019

	groeiers	niet-groeiers	verschil- toetsing
	%	%	
deelname bijscholing afgelopen jaar	61,2	49,1	s
competentie vakinhoudelijk, technisch			
geen deficit	43,6	45,9	s
beperkt deficit	49,7	45,0	
ernstig deficit	6,7	9,1	
competentie management en beheer			
geen deficit	19,5	21,5	ns
beperkt deficit	47,1	46,6	
ernstig deficit	33,4	31,9	
ondersteuning door sociaal netwerk			
goed	49,9	39,4	s
beperkt	41,1	43,4	
afwezig	9,0	17,2	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de groeiers en niet-groeiers.

Beduidend meer groeiers (61,2%) dan niet-groeiers (49,1%) hebben zich bijgeschoold in het jaar dat aan de bevraging voorafging.

43,6% van de groeiers voelt zich goed opgeleid op vakinhoudelijk of technisch vlak, 49,7% ervaart voor deze competentie een beperkt deficit en 6,7% een ernstig deficit. Bij de niet-groeiers is er een significant groter deel (9,1%) met een ernstig deficit.

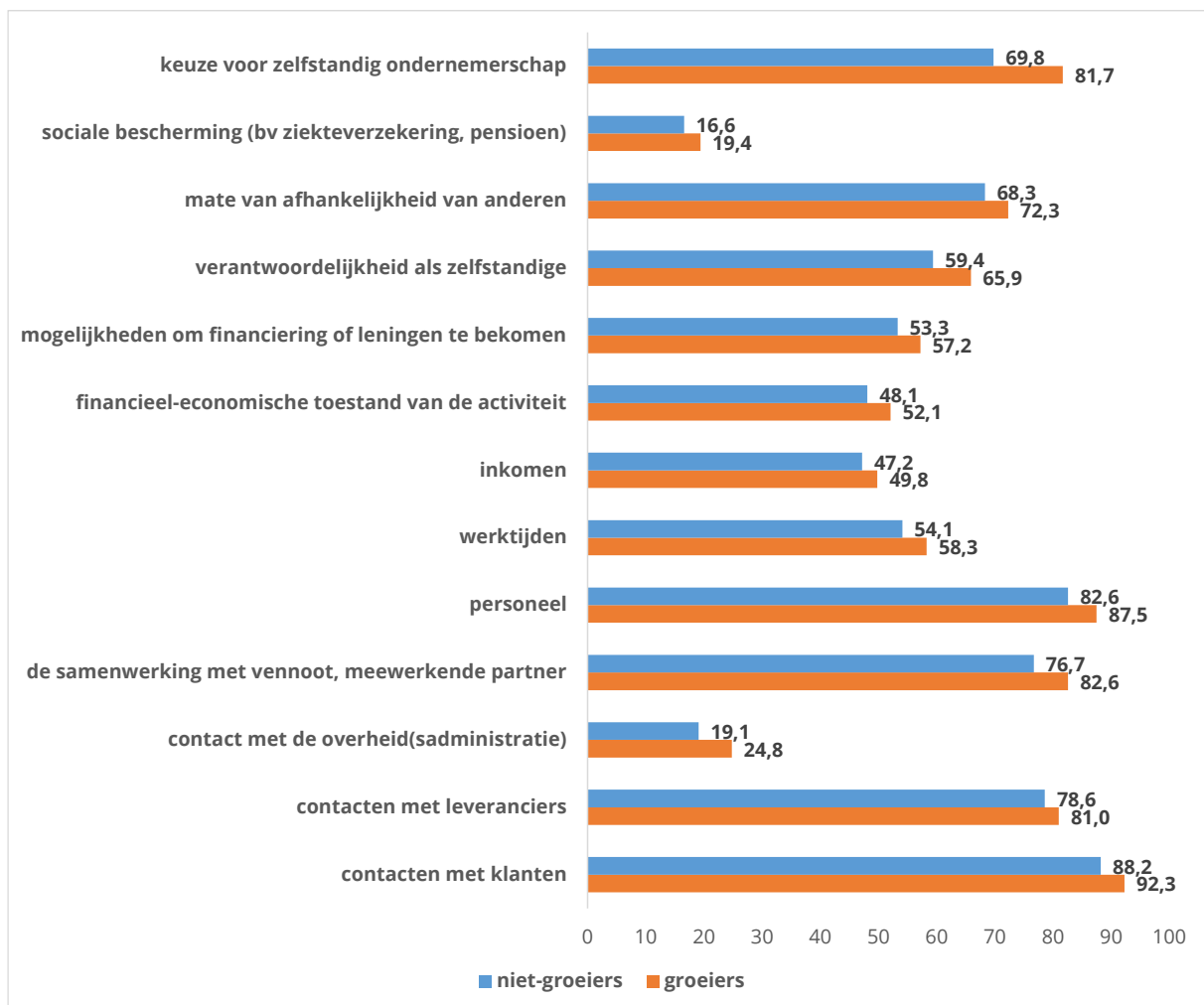
Voor het management en beheer van de zaak voelt 19,5% van de groeiers zich goed opgeleid, bij 47,1% is sprake van een beperkt opleidingsdeficit en bij 33,4% een ernstig opleidingsdeficit. Bij de niet-groeiers is het beeld gelijkaardig.

De helft van de groeiers (49,9%) wordt goed ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familiaaraad). Bij 41,1% is dat slechts in beperkte mate het geval en 9,0% voelt zich helemaal niet ondersteund. Bij de niet-groeiers is het aandeel dat goed ondersteund wordt veel kleiner (39,4%) en het aandeel dat zich helemaal niet ondersteund voelt ligt bijna dubbel zo hoog (17,2%).

3.4.2 Tevredenheid over het werk

In de werkbaarheidsenquête voor zelfstandige ondernemers wordt aan de respondenten gevraagd hoe tevreden ze, alles bij elkaar genomen, zijn met een dertiental werkaspecten³. De antwoordmogelijkheden zijn: zeer tevreden, eerder tevreden, noch tevreden noch ontevreden, eerder ontevreden of zeer ontevreden. De cijfers in figuur 6 hebben betrekking op het aandeel zelfstandig ondernemers dat zeer tevreden of eerder tevreden is.

Figuur 6 Tevredenheid met het werk bij groeiers en niet-groeiers, 2019

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers, 2019

³ Bij de verschiltoetsing zijn voor het aspect 'personeel' enkel deze zelfstandige ondernemers geselecteerd die effectief personeel tewerkstellen. Voor 'samenwerking met venoot/meewerkende partners' zijn enkel diegenen geselecteerd die effectief een samenwerkingsverband hebben.

Behalve voor contacten met leveranciers, het inkomen, de mogelijkheid om financiering/leningen te bekomen en de sociale bescherming zien we dat er een significant groter aandeel tevreden zijn bij de groeiers dan de niet-groeiers.

3.4.3 Grensoverschrijdend gedrag

Tabel 22 inventariseert de informatie over het voorkomen van verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag op het werk: (fysieke) agressie, intimidatie of bedreiging, ongewenst seksueel gedrag en pestgedrag.

Tabel 22 Aandeel groeiers en niet-groeiers die slachtoffer werden van grensoverschrijdend gedrag, 2019

	groeiers	niet-groeiers	verschiltoetsing
	%	%	
slachtoffer van lichamelijk geweld			
nooit	97,5	97,2	ns
sporadisch	2,2	2,5	
regelmatig	0,3	0,4	
slachtoffer van intimidatie of bedreiging			
nooit	86,3	83,7	ns
sporadisch	12,6	14,9	
regelmatig	1,0	1,4	
slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag			
nooit	96,7	97,0	ns
sporadisch	3,1	2,9	
regelmatig	0,2	0,1	
slachtoffer van pesten			
nooit	96,0	94,9	ns
sporadisch	3,5	4,3	
regelmatig	0,4	0,8	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s = significant versus ns = niet significant*): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen groeiers en niet-groeiers.

Bij de groeiers werd 2,5% het slachtoffer van lichamelijk geweld, 13,6% werd bedreigd of geïntimideerd, 3,3% werd slachtoffer van ongewenst seksueel gedrag en 3,9% werd met pestgedrag geconfronteerd. De kengetallen voor de niet-groeiers wijken hier niet significant van af.

3.4.4 Haalbaarheid om tot de pensioenleeftijd te werken

Tabel 23 toont welk aandeel (40plussers) van de groeiers en niet-groeiers het haalbaar (eventueel mits aangepast werk) of onhaalbaar vinden om hun job voort te zetten tot hun pensioen.

Tabel 23 Inschatting van groeiers en niet-groeiers (40+) om het werk tot het pensioen te kunnen voortzetten, 2019

	groeiers	niet-groeiers	verschiltoetsing
	%	%	
doorwerken in huidige job tot pensioen haalbaar	79,0	66,9	
doorwerken tot pensioen haalbaar, mits aangepast werk	19,2	29,0	s
doorwerken tot pensioen niet haalbaar	1,8	4,1	

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers-2019

Leeswijzer:

- **Verschiltoetsing** (*s* = significant versus *ns* = niet significant): al dan niet statistisch betekenisvol verschil (Pearson chi²; $p < 0,05$ versus $p \geq 0,05$) tussen de mannelijke en vrouwelijke zelfstandige ondernemers.
- De antwoordpercentages hebben enkel betrekking op de (relevante) doelgroep van 40 jaar en ouder.

79% van de groeiers ziet het haalbaar om in de huidige job door te werken tot het pensioen, 19,2% geeft aan dat langer doorwerken enkel kan mits aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk...) en 1,8% schat dit in als een onhaalbare opdracht. Bij de niet-groeiers is de inschatting minder positief: 66,9% acht doorwerken haalbaar, 29% is vragende partij voor aangepast werk om te kunnen doorwerken en voor 4,1% is doorwerken een onhaalbare kaart.

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2019). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/13437>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2020). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2019 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/13533>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige	11
Figuur 2	Tevredenheid met het werk bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers,2019	18
Figuur 3	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij starters en niet-starters	22
Figuur 4	Tevredenheid met het werk bij starters en niet-starters, 2019	29
Figuur 5	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij groeiers en niet-groeiers	32
Figuur 6	Tevredenheid met het werk bij groeiers en niet-groeiers, 2019	38

Tabellen

Tabel 1:	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers	10
Tabel 2	Werkbaarheidsindicatoren voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers 2007-2019 .	12
Tabel 3	Vergelijking werkbaarheidsindicatoren vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019	13
Tabel 4	Risico-indicatoren voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers 2007-2019	14
Tabel 5	Vergelijking risico-indicatoren bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019	15
Tabel 6	Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers 2019	16
Tabel 7	Aandeel vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers die slachtoffer werden van grensoverschrijdend gedrag, 2019	19

Tabel 8	Inschatting van vrouwelijke en mannelijke zelfstandige ondernemers (40+) om de job tot het pensioen te kunnen voortzetten, 2019	20
Tabel 9	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij starters en niet-starters	21
Tabel 10	Werkbaarheidsindicatoren voor starters 2007-2016	23
Tabel 11	Werkbaarheidsindicatoren voor starters en niet-starters 2019	24
Tabel 12	Risico-indicatoren voor starters 2007-2019.....	25
Tabel 13	Risico-indicatoren voor starters en niet-starters 2019	26
Tabel 14	Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij starters, 2019.....	27
Tabel 15	Aandeel starters en niet-starters dat slachtoffer werd van grensoverschrijdend gedrag, 2019.....	30
Tabel 16	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2019 bij groeiers en niet-groeiers	31
Tabel 17	Werkbaarheidsindicatoren voor groeiers 2007-2019	33
Tabel 18	Werkbaarheidsindicatoren voor groeiers en niet-groeiers, 2019	34
Tabel 19	Werkbaarheidsrisico's bij groeiers 2007-2019	35
Tabel 20	Werkbaarheidsrisico's voor groeiers en niet-groeiers 2019.....	36
Tabel 21	Bijscholing, competenties en sociale ondersteuning bij groeiers, 2019.....	37
Tabel 22	Aandeel groeiers en niet-groeiers die slachtoffer werden van grensoverschrijdend gedrag, 2019.....	39
Tabel 23	Inschatting van groeiers en niet-groeiers (40+) om het werk tot het pensioen te kunnen voortzetten, 2019	40